

امیر کبیر، شخصیتی مذهبی و متقی

میرزا تقی خان معروف به امیر کبیر، اتابک اعظم، هفتمین صدراعظم دوره قاجار است. وی در واقع دومین ستاره پرنور دوره تاریک پادشاهی قاجاریه (بعد از میرزا ابوالقاسم فراهانی) و یا به تعبیری چهره‌ای کم‌نظیر از صدراعظم‌ها از زمان صفویه تا پایان دوره پهلوی است. در این دوره‌های ۵۰۰ ساله اخیر که هم‌زمان با ورود جدی استعمار به ایران است و مصادف با رنسانس و انقلاب صنعتی در غرب است و نظام سرمایه‌داری غربی می‌کوشد با مستعمره کردن کشورهای شرقی، منابعشان را غارت و چپاول کند و به بازارهای مصرف دست یابد، حضور افرادی همچون قائم‌مقام و امیر کبیر در سپهر سیاست ایران در این برهه زمانی ارزش و معنا می‌یابد و قابل درک می‌شود. علاوه بر حضور نظامی و سیاسی (دیپلماتیک) استعمار خارجی و نفوذ آن‌ها در صاحب‌منصبان مفسد و جاه‌طلب داخلی، وجود نظام قبیله‌ای و طائفه‌ای در جامعه ایران نیز از عمده مشکلات ساختاری و فرهنگی کشور ما بود که مانع ایجاد تحولات و حضور افراد تحول‌خواه و وطن‌پرست همچون امیر کبیر و قائم‌مقام در مناصب کلیدی می‌شد. گرچه تا نهضت مشروطه، صدراعظم به‌عنوان مباشر شاه یا مباشر رئیس ایل و ایلات است، اما با همین موقعیت ساختاری، شخصیت منحصر به فرد امیر کبیر توانست اقدامات اساسی تحولی به نفع مردم و منافع ملی انجام دهد؛ اقداماتی نظیر: ایجاد ساختاری اداری و دیوانی، تأسیس عدلیه، رسیدگی به وضعیت مالیه، تثبیت و علمی نمودن دستگاه دیپلماسی و سیاست خارجی، تأسیس مراکز صنعتی و تولیدی، تقویت بنیه نظامی و دفاعی به‌روشن علمی، سعی در

حاکمیت قانون و نظم و امنیت عمومی و اقتصادی در جامعه (که معروف به نظم میرزا تقی‌خانی بود)، منع شکنجه، تأسیس دارالفنون و توسعه آموزش به روش‌های جدید، تأسیس روزنامه «وقایع اتفاقیه» برای افزایش آگاهی عمومی، اصلاح فساد درباری و اداری، و مبارزه با گروه‌ها و فرقه‌های انحرافی. همان‌طور که گفته شد استقلال، اقتدار و عزت ایران در مقابل زیاده‌خواهی‌های استعمار روس و انگلیس، همه از دستاوردها و تحولات فراموش‌نشده این رادمرد بزرگ تاریخ ایران است شاید بتوان جریان فکری مبارزه با استعمار و استبداد تا نهضت مشروطه (که البته به انحراف کشیده شد) و انقلاب اسلامی توسط ملت بزرگ ایران را که به سرنگونی استبداد و قطع دست استعمار انجامید، متأثر از آن دانست، اما اگر به شخصیت امیرکبیر مختصر نگاهی داشته باشیم، او فردی با هوش فوق‌العاده و با استعداد، بسیار مؤدب، صادق و پاک‌دست، مدیر، مدبر و متدین و مقید به احکام و اخلاق حسنه بود. امیر شخصاً مردی متشرع و عامل به احکام و ملتزم به مستحبات بود. به برگزاری مناسک و مراسم مذهبی اهتمام داشت اما این اعمال را بدون آمیختن به خرافات مدنظر داشت؛ به‌طوری‌که این خرافات مستمسک دست دشمنان قرار نگیرد. اعمالی چون قمه‌زنی را در این‌گونه مراسم منع می‌کرد. وصی او مردی روحانی، مجتهد بزرگ و متقی به نام شیخ عبدالحسین تهرانی (شیخ عراقین) بود که بنا به وصیتش از ثلث مال ماترکش به ساخت مدرسه‌های علمیه، مسجد و حسینیه در تهران و کربلا مکلف شد.

در این شماره به معرفی این جنبه از شخصیت امیرکبیر می‌پردازیم امید است بتوانیم با بررسی ابعاد شخصیت‌هایی چون امیرکبیر و قائم‌مقام، بدون غلو و قدیس‌سازی، الگویی برای هویت‌سازی جوانان این مرز و بوم ارائه دهیم.

انشالله.

غلامرضا حمیدزاده*

*gdarulfunun@gmail.com